

**Гроші. Історія
виникнення та
еволюція грошей.
Властивості, різновиди
грошей.**

LOGO

Contents

- ◆ 1. Концепції виникнення і суті грошей
- ◆ 2. Функції грошей та їх еволюція
- ◆ 3. Властивості, різновиди грошей

- ❖ Гроші мають багатотисячолітню історію. Це складний і найважливіший елемент ринкової економіки. Зрозуміти економічну сутність грошей можна лише на основі всебічного розуміння причин їх виникнення та закономірностей розвитку. Існують дві основні концепції, що пояснюють причини виникнення грошей: *раціоналістична* й *еволюційна*.

Концепції виникнення грошей

Раціоналістична

Пояснює виникнення грошей як результат домовленості між людьми про введення спеціального інструмента (грошей) для здійснення обміну товарів

Еволюційна

Стверджує, що гроші виникли стихійно, незалежно від волі людей, у результаті тривалого еволюційного розвитку суспільного поділу праці, товарного виробництва та обміну

- ❖ **Раціоналістична концепція** панувала до кінця XVIII ст. Вона має прихильників і серед деяких сучасних економістів. Так, П. Самуельсон визначає гроші як “штучну соціальну умовність”, а Дж.К. Гелбрейт вважає, що закріплення грошових функцій за благородними металами та іншими предметами - “продукт угоди між людьми”.

- ❖ Однак спроби пояснити походження грошей угодою між людьми чи законодавчими актами держави, з наглого погляду, є не дуже переконливими адже гроші у своїх найпростіших проявах виникли на ранніх етапах розвитку окремих народів, коли ні фактор взаємної Угоди, ні влада держави не могли відігравати істотно ролі у конституюванні такої складної категорії, як гроші. Можна припустити, що держава лише на певній стадії розвитку законодавчої закріпила певний товар, який стихійно виконував роль загального еквівалента, як “декретні гроші”.
- ❖ **Еволюційна концепція** вперше була сформульована засновниками класичної політичної економії А. Смітом, Д. Рікардо, а потім була розвинута К. Марксом. Вони аргументовано довели, що гроші мають товарне походження і виникли в результаті тривалого розвитку суспільного поділу праці, товарного виробництва обміну та послідовної зміни форм вартості.
На ранньому етапі розвитку людського суспільства появи грошей передувала епоха натурального (бартерного) товарообміну ($T1—T2$), коли Товар $T1$ виражав свою вартість у протиставленому йому $T2$. **У міру розвитку** товарного виробництва та насичення ринку товарами прямий товарообмін дедалі більше ускладнювався, і міг взагалі не здійснитися, оскільки інтереси учасників товарної угоди не збігалися. для того щоб отримати Потрібний товар, необхідно було попередньо відшукати товар-посередник, який задовольнив би партнера обміну, а з часом і товар, який би відповідав інтересам усіх учасників обмінних операцій, тобто був **загальним еквівалентом**.

- ❖ У різних народів товарами, що виконували роль загально визнаних еквівалентів, були худоба, хутро, риба, зерно, чай, рис, дорогоцінні раковини, залізо, мідь, бронза та ін. З подальшим розвитком товарних відносин роль товару-посередника, який виконував функцію загального еквівалента, закріпилась за дорогоцінними металами — сріблом та золотом, а згодом тільки за золотом.
- ❖ Золото стало краще інших товарів виконувати роль загального еквівалента і називатися грошима завдяки своїм природним властивостям (рідкісність, однорідність, подільність без втрати вартості, портативність, тривалість зберігання тощо).
- ❖ З появою грошей увесь товарний світ ніби розділився на два полюси: на одному знаходяться всі звичайні товари, на другому — особливий товар — гроші, що виконують роль загального еквівалента і мають абсолютну ліквідність.
- ❖ Гроші сприяли трансформації бартерного товарообміну (Т1-Т2) у товарно-грошовий обіг (Т1-Г-Т2).
- ❖ Сутність грошей виявляється в єдності трьох їхніх властивостей (рис. 6.2).
- ❖ Отже, **гроші** — це особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, виступає посередником в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми з приводу виробництва та обміну товарів.

Основні властивості грошей

- ❖ Гроші виконують роль загального еквівалента своєрідного "економічного метра", за допомогою якого решта товарів вимірюють свою вартість
- ❖ Гроші набувають загальної споживчої вартості, яка полягає у їхній здатності обмінюватися на всі інші товари, тобто вони мають абсолютну ліквідність
- ❖ Гроші виражають певні економічні відносини, які виникають між товаровиробниками з приводу обміну продуктами праці через ринок
- ❖ Все це свідчить про те, що гроші є об'єктивною категорією ринкової економіки, яка не може *бути* скасована чи змінена за згодою людей або рішенням держави доти, доки існують адекватні грошам суспільні відносини, так само як і вони не можуть *бути* введені там, де таких відносин не існує. Дії держави і відповідно її юридичні норми і грошова політика мають бути адекватними дим об'єктивним умовам і утворювати механізм їх реалізації.
Сучасні окремі західні економісти визначають сутність грошей, виходячи з їхніх функцій. Вони стверджують, що грошима може бути все визначене людьми за гроші, що виконує їхні функції. Так, К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю вважають, що — це те, що вважають грошима” або “все, що виконуй функції грошей, і с грошима”. Дж. Хікс розуміє гроші як “те, що використовується як гроші” й т. ін.
Зауважимо, що витoki деяких сучасних концепцій грошей (особливо монетаристських напрямів) починаються в теоріях, які зародилися ще у XVII — XVIII ст. — *металевій, номіналістичній, кількісній* .

Diagram

Концепції виникнення грошей

Металева

Представники — Т. Ман, У. Стаффорд, Д. Норе — визнавали лише металеві гроші з благородних металів. Стверджували, що золото *й* срібло с грошима завдяки своїм природним властивостям, а не розвитку і відносин обміну

Кількісна

Основоположники — Дж. Локк, д. Юм, Ш. Монтеск'є — стверджували, що вартість грошей та рівень товарних цін визначаються кількістю грошей в обігу.

Номіналістська

Прихильники Дж. Берклі, Дж. Стюарт — вважали гроші суто умовними знаками, номінальними розрахунковими одиницями, встановленими державною владою

2. Функції грошей та їхня еволюція

- ❖ **Функції грошей** — це дії, які вони здійснюють у ринковій економіці.
- ❖ Класична економічна теорія виділяє п'ять функцій грошей: міри вартості, засобу обігу, засобу утворення скарбів, засобу платежу, світових грошей.
- ❖ **Функція грошей як міри вартості** полягає у здатності грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх інших товарів, надаючи їй форму ціни.
- ❖ Функцію міри вартості гроші виконують ідеально, тобто на основі мисленого порівнювання вартості товару до уявленої кількості грошей.
- ❖ Функція грошей як міри вартості в епоху золотих та повноцінних паперових грошей реалізується через масштаб цін.
- ❖ **Масштаб цін** — це певна вагона кількість дорогоцінного металу, яка законодавчо встановлюється державою як грошова одиниця крани та використовується для виміру товарних цін.
- ❖ У кожній країні грошова одиниця має власну назву — долар, франк, марка, фунт стерлінгів, йена, гривня, карбованець та ін. Через масштаб цін ціни товарів встановлюються не за ваговою кількістю золота, а в національних грошових одиницях.
- ❖ З середини ХХ ст. відповідно до рекомендацій МВФ був повністю припинений обіг золотих грошей і їх конвертація на паперові гроші. Із завершенням демонетизації золота крани світу не проводять фіксації офіційного (золотого) масштабу цін.

❖ У функції засобу обігу — гроші виконують, роль посередника в обміні товарів і забезпечують їхній обіг.

Процес товарного обміну з участю грошей виражається формулою $T—Г---T$. Функції грошей засіб обігу завжди Поєднується з попередньою функцією міра вартості. Тільки в єдності вони забезпечують абстрактну визначеність категорії грошей. Це зумовлено тим, що мінова вартість товару набуває загального визначення *тільки* в результаті обміну товару на гроші.

Функцію засобу обігу гроші виконують у формі монет і паперових грошей.

Монета — зливочок грошового металу певної ваги, форми, проби та номіналу, узаконений державою як засіб обігу.

Оскільки гроші виконують функцію засобу обігу миттєво, як тимчасовий посередник в обміні товарів, то в цій функції їх можна замінити грошима, які не мають вартості, тобто паперовими

Паперові гроші це знаки, символи, представник повноцінних (золотих) грошей в обігу, що наділені державною владою примусовим Курсом обігу.

Паперові гроші не мають власної вартості, оскільки затрати на виготовлення їх незначні, але Мають купівельну спроможність

- ❖ ***Еволюція функції грошей як утворення скарбів.*** Оскільки золоті гроші замінені паперово-кредитними, то збереження їх не може утворювати скарб. Але паперові та кредитні гроші набувають якісно нової форми і можуть виконувати функцію нагромадження. Маючи представницьку вартість, гроші є ліквіднішими порівняно з іншими активами. Гроші у функції нагромадження обслуговують потреби відтворення (капітальне будівництво, придбання машин, обладнання тощо) і потреби населення у придбанні житла, дорогих товарів тривалого користування, а також потреби у відпочинку та ін.
- ❖ ***Еволюція функції грошей як засобу платежу.*** У процесі розвитку товарно-грошових відносин функцій грошей як засобу обігу поступово звужуються і водночас розширюються функції грошей як засобу платежу. У кінцевому підсумку кредитні гроші, які виникають із функції платежу, стають найпоширенішими і найрозвинутішими грошовим формами. Розвиток кредитних грошей і кредитних відносин справляє суттєвий вплив на все сторони сучасного економічного і суспільного життя, що переконливо свідчить про переростання товарно-грошової форми господарства у товарно-кредитну, яка відповідає вищому ступеню розвитку суспільного виробництва.
- ❖ ***Еволюція світових грошей.*** У сучасних умовах золото безпосередньо не використовується як світові гроші. Функцію світових грошей виконують вільно конвертовані національні валюти розвинених країн і міжнародні грошові одиниці (ЕКЮ, СВРО). Однак золото виконує функцію централізованого резерву крани, зосередженого в центральних банках, і може використовуватися у міжнародних розрахунках опосередковано шляхом попереднього продажу на світових ринках золота й подальшого його обміну на національні валюти інших країн.

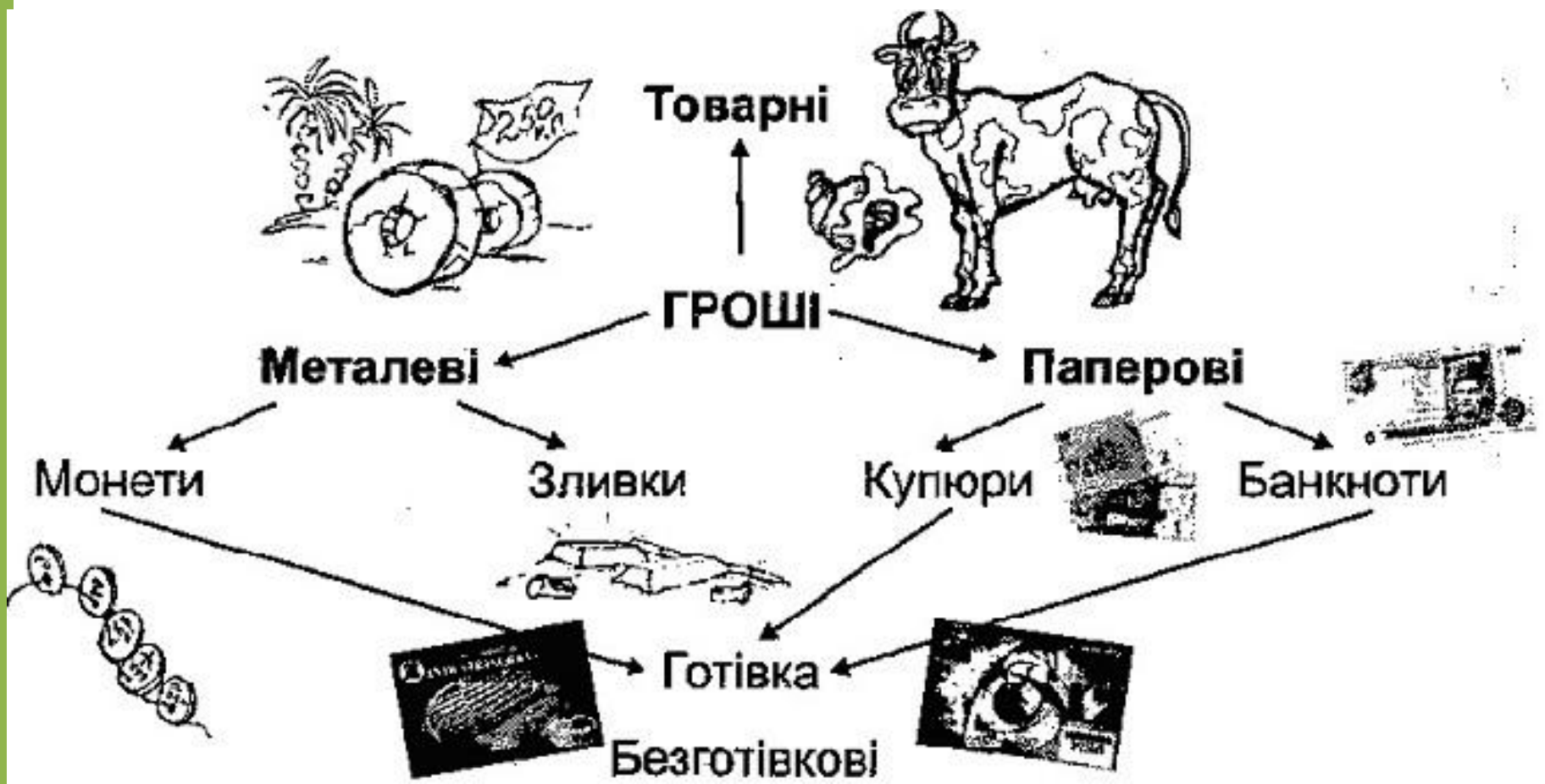
3. Властивості, різновиди грошей

Товар стане грошима тоді, коли буде відповідати трьом властивостям:

- ❖ а. Зручність: легко носити, ділити на частини, зберігати, розміщувати; довготривалі у використанні.
- ❖ б. Рідкісність: не у кожного є.
- ❖ в. Цінність: всі визнають і приймають за гроші.

Схема різновидів грошей

Що ж таке гроші???)

Thank You !

LOGO

